

TADEUSZ STRYJAKIEWICZ, JACEK WAJDA
Uniwersytet Adama Mickiewicza Poznań

Organizacja przestrzenna grup kapitałowych jako problem badawczy geografii ekonomicznej

Ziemia, praca i kapitał – to trzy główne czynniki produkcji wyróżniane przez klasyczną ekonomię. O ile ziemia wraz z jej bogactwami i użytkami, a także czynnik pracy (ludzie

z ich kwalifikacjami i umiejętnościami) stanowią przedmiot zainteresowania nie tylko ekonomii, ale i geografii od początku jej istnienia, to kapitał – jego przepływy i przestrzenną alokację należy uznać za zaniedbany problem badawczy w geografii ekonomicznej. Wpływa na to szereg przyczyn, ale najważniejszymi są zapewne: trudno uchwytny (a przy zastosowaniu obecnych technik komunikacyjnych wręcz „niewidzialny”, niematerializujący się) charakter obrotu kapitału oraz poufność danych.

Proces globalizacji stawia jednak przed geografią ekonomiczną nowe wyzwania. Wynikają one m.in. z wielkości globalnej cyrkulacji kapitału oraz nowych form jego alokacji. Podczas gdy roczny wolumen światowego handlu zagranicznego wynosi ok. 6 bilionów USD, to obroty kapitałowe w skali globalnej szacuje się na ok. 1,5 biliona USD dziennie (McKinsey Quarterly, 4/2000). Coraz większego znaczenia nabierają przy tym różne formy koncentracji kapitału, zarówno organizacyjnej, jak i przestrzennej. Jedną z takich form są grupy kapitałowe.

Pojęciu grupy kapitałowej poświęcono bogatą literaturę ekonomiczno-prawną (np. Haus 1993; Sołtysiński 1994; Jagoda, Haus 1995; Sokołowicz 1998; Nogalski 2000); stąd jego szersze omówienie nie jest celem niniejszego artykułu. W naszej analizie przyjmujemy za S. Sołtysińskim (1994, s. 223) następującą definicję: grupa kapitałowa (zgrupowanie spółek) oznacza hierarchiczną strukturę organizacyjną złożoną z dwóch lub większej liczby spółek podległych scentralizowanemu zarządzaniu, w której zazwyczaj tylko jeden członek grupy (podmiot dominujący) zajmuje pozycję w pełni niezależną ekonomicznie i sprawuje kontrolę we wszystkich lub kluczowych dziedzinach działalności grupy. Model struktury grupy kapitałowej przedstawia ryc. 1.

Przedmiotem zainteresowania geografów ekonomicznych jest w szczególności organizacja przestrzenna grup kapitałowych. Termin „organizacja” według R. Domańskiego (1982, s. 262) określa „sposób, według którego elementy jakiegoś zbioru są porządkowane w całość i wyznaczane do pełnienia określonych funkcji”. W odniesieniu do organizacji przestrzennej szczególnie istotne są lokalizacje tych elementów oraz relacje przestrzenne między nimi (np. skupienie–rozproszenie). Należy przy tym zwrócić uwagę, że mówiąc o analizie organizacji przestrzennej grup kapitałowych mamy na myśli nie tylko lokalizacje i powiązania między poszczególnymi elementami łańcucha produkcji (zaopatrzenie–

produkcja–dystrybucja), ale przede wszystkim przestrzenną strukturę zaangażowania kapitałowego właścicieli (ich udziałów w grupie) oraz form zależności kapitałowej (typy spółek i ich hierarchia w wymiarze przestrzennym).

rys 1

GRUPY KAPITAŁOWE W POLSCE

Grupy kapitałowe jako nowa forma organizacji działalności gospodarczej zaczęły wyłaniać się w Polsce od 1990 r., wraz z postępującym procesem transformacji systemowej i otwarciem gospodarki na procesy globalne. Niektóre z nich powstały na bazie dawnych przedsiębiorstw z okresu gospodarki nakazowo-rozdzielczej (kombinatów przemysłowych, central handlu zagranicznego), inne są efektem ekspansji i konsolidacji rodzimego kapitału prywatnego (przejmującego również prywatyzowane firmy państwowe).

Obecnie najsilniejsze polskie grupy kapitałowe mają rodowód w przedsiębiorstwach socjalistycznych. Chodzi szczególnie o te przedsiębiorstwa, które zdołały w gospodarce planowej zbudować duży potencjał gospodarczy, a po 1989 r. okazały się zdolne, niejednokrotnie dzięki swej monopolistycznej pozycji i powiązaniom z ośrodkami władzy, do przestawienia się na tory gospodarki rynkowej.

Najczęstszym sposobem rozszerzania działalności przez polskie grupy kapitałowe jest częściowy lub całkowity wykup innych przedsiębiorstw, a nie budowanie własnych nowych oddziałów. Jest to związane z dużą ofertą prywatyzowanych przedsiębiorstw i atrakcyjnością takich operacji. Rzadko przedsiębiorstwo dominujące dywersyfikuje się poprzez rozwój wewnętrzny, czyli budowę przedsiębiorstw w nowych sektorach od podstaw. Jeśli jednak takie inwestycje się pojawiają, to dotyczą najczęściej branż kluczowych dla grup kapitałowych lub zupełnie nowych dziedzin działalności.

Tabela 1. Etapy procesu globalizacji polskiego przemysłu i ich charakterystyka

Etap	Formy	Cele makroekonomiczne polskiej gospodarki
I (okres gospodarki nakazowo-rozdzielczej)	nieliczne próby tworzenia <i>joint ventures</i> z przedsiębiorstwami państwowymi byłego bloku wschodniego (np. spółka „Haldex”) od 1977 r. lokalizacja małych przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym, tzw. firm polonijnych (np. „Inter-Fragrances”)	realizacja bieżących zadań planu gospodarczego, takich jak: poprawa bilansu płatniczego, substytucja importu itp.
II (okres transformacji)	udział przedsiębiorstw wielonarodowych w prywatyzacji polskich przedsiębiorstw państwowych bezpośrednie inwestycje „od podstaw” (<i>greenfield investments</i>) inwestycje portfelowe (<i>portfolio investments</i>) system zleceń i podwykonawstwa w ramach tzw. przerobu uszlachetniającego	„zastrzyk” kapitałowy dla gospodarki wzbogacenie asortymentu produkcji na rynku krajowym ułatwienie dostępu do nowych rynków za granicą zmiany zarządzania i technologii w prywatyzowanych firmach zachowanie i tworzenie miejsc pracy włączanie polskich podmiotów gospodarczych w globalne sieci przemysłowe
III (okres przyszelej, w pełni ukształtowanej gospodarki rynkowej)	wyłonienie się silniejszych polskich grup kapitałowych i swobodny przepływ kapitału w obie strony	pełne wykorzystanie przewagi konkurencyjnej kraju zdolność do kreowania innowacji uniknięcie pozycji „kraju surowcowego”

		w międzynarodowym podziale pracy
--	--	----------------------------------

Źródło: Stryjakiewicz 1999, s. 137.

T. Stryjakiewicz (1999) charakteryzując etapy globalizacji polskiej gospodarki (tab. 1) stwierdził, że wyłonienie się silnych grup kapitałowych jest warunkiem jej skutecznego konkurowania na arenie globalnej. Stąd celem dalszej części artykułu jest pokazanie na wybranych przykładach, jak przebiega proces kształtowania się polskich grup kapitałowych i ja-kie są najważniejsze cechy ich organizacji przestrzennej. Obiektami analizy są dwie grupy kapitałowe o odmiennej genezie, skali i profilu działalności:

a) KGHM Polska Miedź S.A. – przykład grupy kapitałowej w przemyśle surowcowym, wywodzącej się ze struktury ukształtowanej w gospodarce nakazowo – rozdzielczej;

b) OPTIMUS S.A. – przykład grupy kapitałowej powstałej „od podstaw” w okresie transformacji, opartej na kapitale prywatnym, reprezentującej przemysł i usługi zaawansowanej technologii.

Przedmiotem analizy są:

- rozkład przestrzenny siedzib spółek badanych grup kapitałowych,
- zaangażowanie kapitałowe spółek dominujących w inne spółki według branż,
- rozkład i wielkość akcjonariatu badanych spółek.

KSZTAŁTOWANIE SIĘ I ORGANIZACJA PRZESTRZENNA WYBRANYCH GRUP KAPITAŁOWYCH

KGHM Polska Miedź S.A.

Początki kształtowania się Grupy Kapitałowej KGHM Polska Miedź S.A. sięgają okresu, w którym w Kombinacie Górniczo-Hutniczym Miedzi w Lubinie – Przedsiębiorstwie Państwowym rozpoczął się proces przekształceń strukturalnych i własnościowych, zainicjowany w połowie 1990 r. W 1991 r. decyzją ministra przekształceń własnościowych wykreślono Kombinat Górniczo-Hutniczy Miedzi z rejestru przedsiębiorstw państwowych, przekształcając go jednocześnie w spółkę prawa handlowego – jednoosobową spółkę skarbu państwa. Nowo powstały podmiot KGHM Polska Miedź S.A. przejął wszystkie prawa i obowiązki dotychczasowego przedsiębiorstwa państwowego.

Grupa Kapitałowa KGHM Polska Miedź składa się z 32 elementów (tab. 2):

- podmiotu dominującego KGHM Polska Miedź S.A.,
- 28 podmiotów zależnych (w tym 14 bezpośrednio i 14 pośrednio),
- 3 podmiotów stowarzyszonych.

Strukturę organizacyjną Grupy Kapitałowej KGHM Polska Miedź S.A. przedstawia rycina 2.

KGHM Polska Miedź S.A. z siedzibą w Lubinie zatrudnia (2000 r.) 18 562 pracowników i jest jednym z największych polskich eksporterów (3 226 200,95 tys. zł w 2000 r.).

KGHM Polska Miedź S.A., jako podmiot dominujący Grupy Kapitałowej, jest największym producentem miedzi w Europie z własnych zasobów górniczych, piątym co do wielkości producentem miedzi na świecie oraz największym światowym producentem sre-

bra. Spółka produkuje miedź, srebro oraz, w mniejszych ilościach, złoto i inne metale, w trzech zakładach górniczych, trzech hutach, walcowni miedzi oraz na wydziale metali szlachetnych.

Tabela 2. Grupa Kapitałowa KGHM Polska Miedź S.A.

Lp.	Nazwa podmiotu	Siedziba podmiotu	Udział KGHM Polska Miedź S.A. w kapitale podstawowym spółki w %
1	KGHM Polska Miedź S.A.	Lubin	–
2	CBPM CUPRUM Sp. z o.o.	Wrocław	100,00
3	DFM Zanam Sp. z o.o.	Polkowice	100,00
4	DKE Oława Sp. z o.o.	Oława	100,00
5	DSI S.A.	Lubin	100,00
6	Energetyka Sp. z o.o.	Lubin	100,00
7	FIK KGHM Metale S.A.	Lubin	100,00
8	INERFERIE Sp. z o.o.	Lubin	100,00
9	KGHM Kupferhandel GmbH	Wiedeń	100,00
10	KGHM Polish Copper Ltd.	Londyn	100,00
11	Lefana Sp. z o.o.	Legnica	100,00
12	Miedziowe Centrum Zdrowia S.A.	Lubin	100,00
13	POL-MIEDŹ TRANS Sp. z o.o.	Lubin	100,00
14	PeBeKa S.A.	Lubin	100,00
15	Telefonia Lokalna S.A.	Wrocław	100,00
16	Zakład Doświadczalny Sp. z o.o.	Lubin	100,00
17	ZUW Sp. z o.o.	Lubin	100,00
18	ZWG Sp. z o.o.	Iwiny	100,00
19	Zakłady Mechaniczne Legmet Sp. z o.o.	Legnica	100,00
20	Centrum Badania jakości Sp. z o.o.	Lubin	99,99
21	K.G.H.M. CONGO s.p.r.l.	Lubumbashi	99,98
22	TUW CUPRUM	Lubin	93,14
23	KGHM METRACO Sp. z o.o.	Legnica	91,58
24	AQUAKONRAD S.A.	Iwiny	90,40
25	HEFRA S.A.	Warszawa	90,24
26	KWARCE S.A.	Mikołajewice	80,69
27	NATUROPAK Sp. z o.o.	Wilków	80,69
28	Polskie Centrum Promocji Miedzi S.A.	Wrocław	65,00
29	WMN Sp. z o.o.	Gliwice	64,04
30	PHP MERCUS Sp. z o.o.	Polkowice	46,27
31	Walcownia Metali ŁABĘDY S.A.	Gliwice	34,11
32	FORSOC KSANTE Sp. z o.o.	Polkowice	30,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.kghm.pl, 10.12.2001 r.

Ryc. 2

Działalność pozostałych spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej, nastawiona jest głównie na:

- świadczenie usług na rzecz KGHM Polska Miedź S.A. (np. usług socjalno-bytowych),
- zaopatrywanie KGHM Polska Miedź S.A. w materiały i urządzenia do produkcji,
- sprzedaż produktów KGHM Polska Miedź S.A. odbiorcom krajowym i zagranicznym.

Rozkład przestrzenny krajowych spółek Grupy Kapitałowej przedstawia ryc. 3, a rozkład spółek zagranicznych – ryc. 4.

Analizując lokalizację spółek krajowych można stwierdzić dużą aktywność inwestycyjną KGHM Polska Miedź S.A. w lokalnym otoczeniu. W samym tylko Lubinie siedzibę ma 11 spółek Grupy Kapitałowej, natomiast w promieniu ok. 60 km od Lubina – 24 spółki (czyli 75% spółek Grupy Kapitałowej znajduje się w bezpośrednim, lokalnym otoczeniu KGHM Polska Miedź S.A.).

W przypadku spółek zagranicznych, dwie z nich (KGHM Polish Copper Ltd. i KGHM Kupferhandel G.m.b.H.) stanowią zagraniczne oddziały handlowe KGHM Polska Miedź S.A. Obszar działalności KGHM Polish Copper Ltd. z siedzibą w Londynie obejmuje

w większości państwa zachodnioeuropejskie, natomiast KGHM Kupferhandel G.m.b.H. z siedzibą w Wiedniu obsługuje państwa południowej i środkowo-wschodniej Europy.

Spółka K.G.H.M. CONGO s.p.r.l. stanowi zagraniczny oddział górniczy, eksploatujący – na podstawie umowy z dnia 7 stycznia 1997 r. – miedź i kobalt do głębokości 30 m ze złoża Kimpe położonego w Demokratycznej Republice Konga. Ocena efektywności tego przedsięwzięcia budzi szereg wątpliwości (nie jest to jednak przedmiotem naszego artykułu).

Zaangażowanie KGHM Polska Miedź S.A. w spółki dotyczy różnych branż. Można je podzielić na trzy grupy:

1. Spółki bezpośrednio branżowo powiązane z działalnością spółki dominującej.

Ich lokalizację przedstawia ryc. 5.

Spółki świadczą usługi na rzecz KGHM Polska Miedź S.A. w następujących dziedzinach:

- usługi wydobywcze: FIK KGHM Metale S.A., KWARCE S.A., K.G.H.M. CONGO s.p.r.l.,
- usługi budowlane i wiertnicze: PeBeKa S.A.,
- usługi transportowe: POL-MIEDŹ TRANS Sp. z o.o., KGHM METRACO Sp. z o.o.,
- handel produktami i towarami: POL-MIEDŹ TRANS Sp. z o.o., KGHM Polish Copper Ltd., KGHM Kupferhandel G.m.b.H., WM Łabędy S.A., PHP MERCUS Sp. z o.o., KGHM METRACO Sp. z o.o.,
- usługi finansowe, prawnicze, doradztwo i zarządzanie kontrolowanymi podmiotami: FIK KGHM Metale S.A., DSI S.A.,
- produkcja metali: FIK KGHM Metale S.A., WM Łabędy S.A., KGHM METRACO Sp. z o.o.,
- produkcja wyrobów elektromechanicznych: PHP MERCUS Sp. z o.o.,
- działalność marketingowa: Polskie Centrum Promocji Miedzi S.A., DSI S.A.

2. Spółki częściowo branżowo powiązane z działalnością spółki dominującej (ryc.

6).

Firmy te prowadziły działalność w następujących dziedzinach:

– działalność produkcyjna: HEFRA S.A., Lefana Sp. z o.o., Miedziowe Centrum Zdrowia S.A., FORSOC KSANTE S.A., DFM Zanam Sp. z o.o., Zakład Doświadczalny Sp. z o.o., ZWG Sp. z o.o., ZUW Sp. z o.o., ZM Legmet Sp. z o.o.,

Ryc. 3. Rozkład przestrzenny krajowych spółek Grupy Kapitałowej KGHM Polska Miedź S.A.

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 4. Rozkład przestrzenny zagranicznych spółek Grupy Kapitałowej KGHM Polska Miedź S.A.

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 5. Rozkład przestrzenny spółek bezpośrednio branżowo powiązanych z działalnością
KGHM Polska Miedź S.A.

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 6. Rozkład przestrzenny spółek częściowo branżowo powiązanych z działalnością
KGHM Polska Miedź S.A.

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 7. Rozkład przestrzenny spółek nie związanych branżowo z działalnością
KGHM Polska Miedź S.A.

Źródło: Opracowanie własne

- działalność handlowa: HEFRA S.A., Lefana Sp. z o.o., FORSOC KSANTE S.A.,
- usługi remontowe i budowlane: DFM Zanam Sp. z o.o., ZM Legmet Sp. z o.o.,
- badania, doradztwo i analizy techniczne: CBPM CUPRUM Sp. z o.o., Centrum Badań Jakości Sp. z o.o.,
- usługi medyczne: Miedziowe Centrum Zdrowia S.A.,
- unieszkodliwianie i recycling odpadów: DKE Oława Sp. z o.o.

3. Spółki nie związane branżowo z działalnością spółki dominującej (ryc. 7).

Prowadziły one działalność w następujących dziedzinach:

- działalność radiowa i telewizyjna: Telewizja Familijna S.A.,
- usługi telekomunikacyjne: Polkomtel S.A., Telefonía Lokalna S.A.,
- działalność reasekuracyjna: PTR S.A.,
- usługi finansowe i ubezpieczeniowe: CUPRUM Bank S.A., TUV CUPRUM,
- działalność produkcyjna i handlowa: NATUROPAK Sp. z o.o., AQUAKONRAD S.A., Energetyka Sp. z o.o.,
- usługi turystyczne i hotelarskie: INTERFERIE Sp. z o.o.

KGHM Polska Miedź S.A. jest spółką publiczną na podstawie decyzji Komisji Papierów Wartościowych w Warszawie z dnia 5 czerwca 1997 r. Kapitał akcyjny Spółki na dzień

12 października 2000 r. wynosił 2 000 000 000 PLN i dzielił się na 200 000 000 akcji zwykłych na okaziciela o wartości nominalnej 10 PLN każda. W publicznej ofercie sprzedano 65 732 200 akcji, z czego:

- w ramach transzy krajowej 30 000 000 akcji,
- w ramach transzy zagranicznej 35 732 200 akcji.

Akcje KGHM Polska Miedź S.A. notowane są na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych od 10 lipca 1997 r. Równocześnie z debiutem na GPW w Warszawie rozpoczął się obrót kwitami depozytowymi emitowanymi w oparciu o akcje KGHM Polska Miedź S.A. na Londyńskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. Bankiem depozytowym dla programu kwitów depozytowych Spółki, począwszy od grudnia 2000 r., jest Bankers Trust (Grupa Deutsche Bank). Wcześniej funkcję tę pełnił Citibank N.A.

7 lipca 1999 r. do obrotu giełdowego wprowadzono 29 995 760 akcji pracowniczych, a począwszy od dnia 7 lipca 2000 r. udostępniono akcje będące w posiadaniu członków zarządu. Od tego momentu wszystkie akcje wyemitowane przez Spółkę wprowadzone są do obrotu giełdowego.

Strukturę akcjonariatu Spółki na dzień 12 października 2001 r. przedstawia ryc. 8.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.kghm.pl

OPTIMUS S.A.

OPTIMUS Sp. z o.o. została utworzona w 1988 roku przez Romana Kluskę w Nowym Sączu. Jej celem była produkcja i sprzedaż sprzętu komputerowego. Już w 1993 roku Spółka została największą firmą komputerową w Polsce. W 1994 roku stała się strategicznym partnerem dla Microsoft i Intel oraz jako pierwsza spółka sektora informatycznego zadebiutowała na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. W 1996 roku, jako pierwsza firma w Europie Środkowo-Wschodniej, przeprowadziła emisję obligacji zamiennych na akcje.

Grupa Kapitałowa OPTIMUS S.A. powstała w wyniku inwestycji kapitałowych spółki OPTIMUS S.A. w inne spółki prawa handlowego oraz w drodze tzw. pączkowania, czyli wydzielania ze struktury spółki matki innych spółek, zajmujących się działalnościami pochodnymi lub nie związanymi z podstawową działalnością jej struktur. W 2001 r. nastąpiły istotne zmiany w strukturze własnościowej grupy (pojawienie się inwestora strategicznego). Przeprowadzona poniżej analiza organizacji przestrzennej OPTIMUSA dotyczy stanu z początku 2000 r.

Tabela 3. Grupa OPTIMUS S.A.

Lp.	Nazwa podmiotu	Siedziba podmiotu	Udział OPTIMUS S.A. w kapitale podstawowym spółki w %
1	OPTIMUS S.A.	Nowy Sącz	–
2	OPTIMUS IC S.A.	Nowy Sącz	100
3	Optimus Direct Marketing	Nowy Sącz	100
4	Optimus Dystrybucja S.A.	Nowy Sącz	100
5	Optimus Holding S.A.	Bydgoszcz	100
6	Optimus Real Estate S.A.	Warszawa	100
7	Print Media Sp. z o.o.	Kraków	100
8	OPTIMUS PASCAL S.A.	Bielsko-Biała	75
9	OPTIMUS ITECH Sp. z o.o.	Kielce	52
10	OPTIMUS BIS Sp. z o.o.	Częstochowa	51
11	OPTIMUS COMFORT Sp. z o.o.	Rzeszów	51
12	Printmark S.A.	Paryż	50

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prospektu emisyjnego OPTIMUS S.A., s. 215.

Grupa Kapitałowa OPTIMUS S.A. składa się z 12 elementów (tab. 3):

- podmiotu dominującego OPTIMUS S.A. z siedzibą w Nowym Sączu (599 zatrudnionych w 2000 r.),

- 10 jednostek zależnych (w tym 8 bezpośrednio i 2 pośrednio),

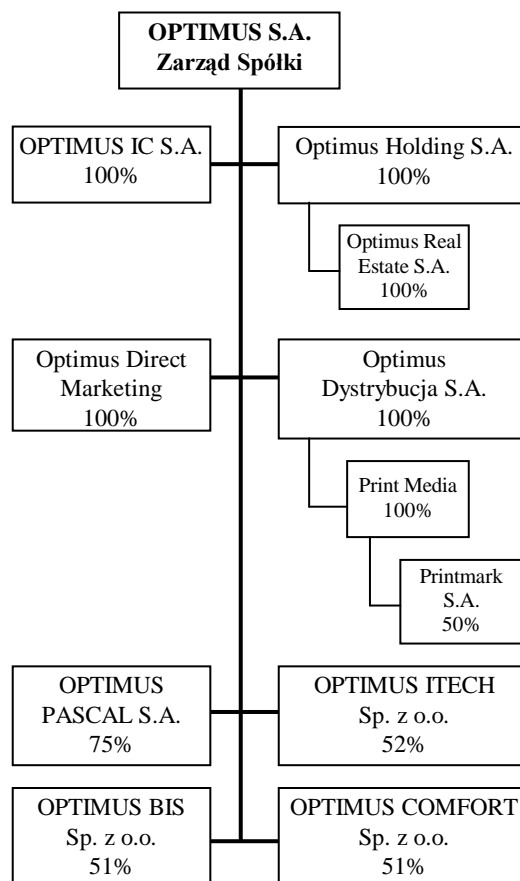
- 1 jednostki stowarzyszonej.

Strukturę organizacyjną Grupy Kapitałowej OPTIMUS S.A. przedstawia ryc. 9.

W ramach Grupy Kapitałowej prowadzona jest wspólna polityka gospodarowania, w związku z czym przedmiot działalności Grupy Kapitałowej OPTIMUS S.A. jest zgodny z przedmiotem działalności spółki dominującej – OPTIMUS S.A. i obejmuje:

- produkcję i dystrybucję sprzętu komputerowego,
- usługi z zakresu integracji systemowej i aplikacyjnej,

- usługi i produkty internetowe,
- budowę i zarządzanie nieruchomościami.

Ryc. 9. Struktura organizacyjna Grupy Kapitałowej OPTIMUS S.A.

Źródło: Opracowanie własne

Rozkład przestrzenny siedzib spółek Grupy Kapitałowej OPTIMUS S.A. przedstawia ryc. 10. Spółki wchodzące w skład Grupy są w większości firmami polskimi, skoncentrowanymi głównie w Polsce południowej. Jediną firmą zlokalizowaną poza granicami kraju jest Printmark S.A., spółka stowarzyszona z OPTIMUS S.A., z siedzibą w Paryżu. W samym Nowym Sączu swoje siedziby miały 4 spółki Grupy Kapitałowej, natomiast większość siedzib pozostałych spółek zlokalizowana była w dużych miastach w promieniu do ok. 150 km od Nowego Sącza (Rzeszów, Kielce, Bielsko-Biała, Kraków), poza Tarnowem i miastami Górnego Śląska.

Ryc. 10. Rozkład przestrzenny spółek Grupy Kapitałowej OPTIMUS S.A.

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 11. Rozkład przestrzenny spółek bezpośrednio branżowo powiązanych z działalnością OPTIMUS S.A.

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 12. Rozkład przestrzenny spółek nie związanych branżowo z działalnością OPTIMUS S.A.

Źródło: Opracowanie własne

Podobnie jak w przypadku KGHM Polska Miedź S.A. zaangażowanie OPTIMUS S.A. jako spółki dominującej Grupy Kapitałowej w inne spółki dotyczy różnych branż. Można je podzielić na 2 grupy:

1. Spółki bezpośrednio branżowo powiązane z działalnością OPTIMUS S.A. Ich lokalizacje przedstawia ryc. 11.

Podmioty te to firmy produkcyjne, handlowe i usługowe, zajmujące się zarówno sprzedażą i produkcją własnych wyrobów i usług, jak i sprzedażą produktów i usług OPTIMUS S.A.

2. Spółki nie związane branżowo z działalnością OPTIMUS S.A. (ryc. 12).

Firmy te prowadziły działalność w następujących branżach:

- wynajem, budowa i zarządzanie nieruchomościami: OPTIMUS Real Estate S.A.,
- usługi telekomunikacyjne: PAGO S.A.,
- usługi wydawnicze: OPTIMUS PASCAL S.A.,
- usługi finansowe: Optimus Leasing,
- działalność handlowa i usługowa: Print Media Sp. z o.o., Printmark S.A.

OPTIMUS S.A. jest spółką publiczną na podstawie decyzji Komisji Papierów Wartościowych w Warszawie z 1994 r. Kapitał akcyjny Spółki na dzień 31 grudnia 2000 roku wynosił 6 884 108 akcji o wartości nominalnej 1,00 PLN, w tym:

- 1 756 190 imiennych uprzywilejowanych (5 głosów na Walnym Zgromadzeniu Akcjonariuszy, pierwszeństwo w podziale majątku, umarzaniu i poborze),
- 80 000 imiennych zwykłych,
- 5 047 918 zwykłych na okaziciela.

Od dnia 25 lipca 2001 r. do obrotu giełdowego wprowadzono 4 727 918 akcji.

Rok 2001 był bardzo ważny dla Spółki – do tej pory firma rodzinna, po 12 latach działalności, pozyskała inwestora – BRE Bank S.A. W 2. poł. 2001 r. BRE Bank S.A. podpisał list intencyjny z holdingiem medialnym ITI w sprawie sprzedaży części portalowej – Onet.pl.

Strukturę akcjonariatu Spółki na dzień 9 października 2001 r. przedstawia ryc. 13. Przestrzenna organizacja Grupy po tych zmianach jest aktualnie przedmiotem badań.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.optimus.pl

PORÓWNANIE ORGANIZACJI PRZESTRZENNEJ I STRATEGII ROZWOJU BADANYCH GRUP KAPITAŁOWYCH

Porównanie organizacji przestrzennej badanych grup kapitałowych wskazuje na znaczące różnice w rozmieszczeniu spółek związanych z każdą z grup. Podczas gdy spółki KGHM Polska Miedź S.A. charakteryzują się tendencją koncentracji wokół siedziby spółki dominującej (z wyjątkiem spółek nie związanych bezpośrednio z głównym profilem działalności KGHM Polska Miedź S.A.), to spółki wchodzące w skład Grupy Kapitałowej OPTIMUS S.A. cechuje znaczne rozproszenie i słaba zależność lokalizacyjna od spółki dominującej (z wyjątkiem kilku spółek o największej zależności kapitałowej). Proces penetracji globalnych rynków przez obie grupy ma jak dotąd ograniczony zasięg. Tylko 3 firmy (KGHM Polish Copper Ltd., KGHM Kupferhandel G.m.b.H., K.G.H.M. CONGO s.p.r.l.) wchodzące w skład Grupy Kapitałowej KGHM Polska Miedź S.A. i 1 firma (Printmark S.A.) wchodząca w skład Grupy Kapitałowej OPTIMUS S.A. miały swoje siedziby za granicą.

Obie analizowane grupy różnią się również pod względem realizowanych przez nie strategii globalizacyjnych. Grupa Kapitałowa KGHM Polska Miedź S.A. skoncentrowała swą aktywność na nieudanej próbie rozwinięcia działalności wydobywczej w Demokratycznej Republice Konga. Natomiast naturalną drogą inwestowania nadwyżki finansowej przez OPTIMUS S.A. było poszerzenie branżowe i rynkowe zakresu działania m.in. na rynkach wschodnich i południowych sąsiadów Polski (Litwa, Ukraina, Słowacja). Inwestowano w dziedziny pokrewne technologicznie, rynkowo i organizacyjnie. Obok branży komputerowej, inwestowano w produkcję urządzeń fiskalnych, metkownic, branżę telekomunikacyjną, systemy transmisji danych, tworzenie oprogramowania oraz w działalność internetową. Pozwalało to na umocnienie pozycji rynkowej, zdynamizowanie działalności podstawowej branży oraz zmniejszenie kosztów stałych.

Była to strategia racjonalna, pozwalająca wykorzystać mocne strony firmy i zmniejszyć ryzyko związane z inwestowaniem w nowe sektory. Pozycja dominująca w tym przypadku nie wyrażała się dużym udziałem w rynku, ale silną pozycją przetargową wobec dostawców

i odbiorców. Inwestowano również w spółki nie związane z podstawową działalnością OPTIMUS S.A., w sektor nieruchomości, budowę autostrad, usługi wydawnicze i finansowe. Impulsem do takiego działania było pojawienie się korzystnych okazji rynkowych.

Równocześnie z realizacją strategii dywersyfikacji działalności OPTIMUS S.A. szukał możliwości rozwoju w rozszerzaniu przestrzennego obszaru działania. Grupa Kapitałowa rozwijała się poprzez inwestowanie w rozwój własnych filii i rozbudowę istniejącej bazy oraz poprzez zawieranie aliansów strategicznych w formie umów o współpracy (czego przykładem było zawarcie umów z firmą SCO w sprawie dostarczania unix-owych systemów operacyjnych oraz z firmą IFS Poland Sp. z o.o. w sprawie kompleksowych rozwiązań informatycznych klasy) i spółek kapitałowych (Optimus Lockheed Martin Information Technology Group S.A. – wspólne przedsięwzięcie OPTIMUS S.A. i Lockheed Martin Co. oraz PAGI S.A. – wspólne przedsięwzięcie OPTIMUS S.A. i PROKOM Software S.A.).

Zaangażowanie inwestorów w akcje zarówno KGHM Polska Miedź S.A., jak i OPTIMUS S.A. zmieniało się w czasie i zależało od różnych czynników, m.in. od koniunktury na rynkach międzynarodowych, od inwestycji kapitałowych Spółek, od poziomu produkcji i konsumpcji dóbr produkowanych przez Spółki oraz wahań kursów walut. Czynniki te miały zmienne znaczenia dla ustalania cen akcji.

Przedstawiona analiza, choć nie wyczerpuje w pełni wszystkich przestrzennych aspektów działalności grup kapitałowych w Polsce, dowodzi jednak, że jest to problem badawczy wart szerszego zainteresowania geografów i ekonomistów. Grupy te oraz ich przestrzenna organizacja mają charakter niezwykle dynamiczny i taki też winien być sposób ich analizy. Na razie jednak – ze względu na krótki okres ich funkcjonowania i dużą niestabilność struktur – analiza taka jest trudna do wykonania. Z kolei niewielka liczba grup kapitałowych (a także studiów im poświęconych) utrudnia przeprowadzenie generalizacji, typologii, porównań itp. Przyszłe badania winny określić cechy wspólne oraz specyficzne polskich grup kapitałowych w kontekście międzynarodowym, a także szanse i warunki osiągnięcia przez nie przewagi konkurencyjnej w globalnej gospodarce.

Literatura

- Domański R., 1982, *Teoretyczne podstawy geografii ekonomicznej*, Warszawa
Haus B., 1993, *Ewolucja struktur organizacyjnych przemysłu*, Warszawa
Jagoda H., Haus B., 1995, *Holding – organizacja i funkcjonowanie*, Warszawa
Nogalski B., 2000, *Holding: kapitałowo-organizacyjna forma rozwoju MiSP*, Bydgoszcz
Sokołowicz W., 1998, *Holding: Tworzenie, funkcjonowanie, wzory dokumentów*, Warszawa
Sołtysiński S., 1994, *Zgrupowania spółek. Zarys problematyki prawnej*, Kwartalnik Prawa Gospodarczego, Zeszyt 3
Stryjakiewicz T., 1999, *Adaptacja przestrzenne przemysłu w Polsce w warunkach transformacji*, Poznań

www.kghm.pl

www.optimus.pl